

Милош Антоновић

Наративни извори за историју Европе

средњи век

УТОПИЈА

Милош Антоновић

НАРАТИВНИ ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ ЕВРОПЕ

средњи век

рецензент
академик Јованка Калић

слика на корици
св. Браулије и његов ученик св. Исидор Севиљски

Copyright © 2009 за Србију
Утопија, Београд
сва права придржана

Милош Антоновић

**НАРАТИВНИ ИЗВОРИ
ЗА ИСТОРИЈУ ЕВРОПЕ**

средњи век

УТОПИЈА

Београд, 2009.

*Јованки Калић,
ОД КОЈЕ САМ НАУЧИО НАЈВЕЋИ ДЕО
ОНОГА ШТО СЕ НАЛАЗИ У ОВОЈ КЊИЗИ*

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

AASS	=	Acta Sanctorum, edd. J. Bollandus et alii, Antverpiae 1643 –
Dictionary	=	<i>The Rise of the Medieval World 500 – 1300: A Biographical Dictionary</i> , ed. Jana Schulman, Westport CT 2002.
Lexikon	=	Lexikon des Mittelalters I – IX, München 1980 –
Manitius I – III	=	M. Manitius, <i>Geschichte der lateinischen Literatur des Mittelalters</i> , I – III München, 1911 – 1931.
MGH	=	Monumenta Germaniae Historica
MGH Auct. Ant.	=	Monumenta Germaniae Historica, Auctores Antiquissimi
MGH DD	=	Monumenta Germaniae Historica, Diplomata
MGH SRG	=	Monumenta Germaniae Historica, Scriptores Rerum Germanicarum
MGH SRG N. S.	=	Monumenta Germaniae Historica, Scriptores Rerum Germanicarum, Nova Series
MGH SS	=	Monumenta Germaniae Historica, Scriptores
MGH SS rer. Merov.	=	Monumenta Germaniae Historica, Scriptores rerum Merovingicarum
PL	=	J. P. Migne, <i>Patrologia Latina</i> , cursus completus, Paris 1844 –

САДРЖАЈ

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА	6
ПРЕДГОВОР	9
I ТИПОЛОГИЈА СРЕДЊОВЕКОВНИХ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА	11
1. СРЕДЊОВЕКОВНИ НАРАТИВНИ ИЗВОРИ У НАЈУЖЕМ СМИСЛУ	13
2. ВРСТЕ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА КОЈЕ СЕ ОСЛАЊАЈУ НА АНТИЧКЕ УЗОРЕ	26
3. ВРСТЕ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА КОЈЕ СУ НАСТАЛЕ У СРЕДЊЕМ ВЕКУ	30
4. ЖИТИЈА КАО ИСТОРИЈСКИ ИЗВОР	33
II НАЈВАЖНИЈЕ ЕДИЦИЈЕ ИСТОРИЈСКИХ ИЗВОРА	
1. ACTA SANCTORUM	35
2. LODOVICO ANTONIO MURATORI	37
3. MONUMENTA GERMANIAE HISTORICA	39
4. PATROLOGIA LATINA	41
III НАЈУТИЦАЈНИЈИ ПИСЦИ ПОЗНОАНТИЧКЕ ИСТОРИОГРАФИЈЕ	
1. АУРЕЛИЈЕ АВГУСТИН ИЗ ХИПОНА	42
2. СВ. ЈЕРОНИМ	54
3. КАСИОДОР СЕНАТОР	61
4. ANONYMUS VALESIANUS	66
5. МАРЦЕЛИН COMES	68
6. ЈОРДАНЕС	70
7. ПАВЛЕ ЂАКОН	73
8. СВ. ИСИДОР СЕВИЉСКИ	78
IV ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ ФРАНАЧКЕ	
A. ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ ФРАНАЧКЕ У ДОБА ДИНАСТИЈЕ МЕРОВИНГА	
1. ГРГУР ТУРСКИ	83
2. LIBER HISTORIAE FRANCORUM И ПСЕУДО – ФРЕДЕГАРОВА ХРОНИКА	89
B. ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ ФРАНАЧКЕ У ДОБА ДИНАСТИЈЕ КАРОЛИНГА	
1. АЛНХАРД	95

2. ТЕГАН И АСТРОНОМ	101
3. НИТАРД	106
4. АНАЛИ МАНАСТИРА ЛОРШ	108
5. ОПАТ РЕГИНОН	110
6. РИХЕР ИЗ СВ. РЕМИГИЈА	115

V ИСТОРИОГРАФИЈА БРИТАНСКИХ ОСТРВА

1. СВ. ГИЛДА МУДРИ	119
2. БЕДА VENERABILIS	123
3. ПСЕУДО-НЕНИЈЕ И HISTORIA BRITTONUM	128
4. АСЕРИЈЕ	130
5. АНГЛОСАКСОНСКИ АНАЛИ (ХРОНИКЕ)	133

VI ИЗВОРИ ЗА ИСТОРИЈУ НЕМАЧКЕ И СРЕДЊЕ ЕВРОПЕ

1. ВИДУКИНД ИЗ КОРВЕЈА	135
2. ЛИУТПРАНД КРЕМОНСКИ	140
3. КВЕДЛИНБУРШКИ АНАЛИ	145
4. ТИТМАР МЕРСЕБУРШКИ	149
5. РУДОЛФ GLABER	153
6. ОРДЕРИК ВИТАЛ	156
7. ХЕРМАН ИЗ РАЈХЕНАУА	160
8. АДАМ ИЗ БРЕМЕНА	163
9. КОЗМА ИЗ ПРАГА	167
10. ЕКХАРД ИЗ АУРЕ	173
11. ЛАМПЕРТ ИЗ ХЕРСФЕЛДА	177
12. ОТОН ФРАЈЗИНШКИ	182

ДОДАТАК

ПРЕВОД ИЗАБРАНИХ ПРИМЕРА НА СРПСКИ ЈЕЗИК	188
--	-----

Предговор

Књига која излази пред очи читалачке јавности предвиђена је за двоструку улогу. Она најпре треба да послужи као помоћно средство у извођењу наставе на Филозофском факултету у Београду. На другом месту, али свакако не мање важном, налази се потреба да се читалачка јавност у Србији упозна са најзначајнијим наративним изворима за историју Европе до XII века. Ови захтеви условили су изглед и садржај књиге, као и начин излагања материје.

Према већинском мишљењу у савременој науци, време до краја XII века чини једну целину у погледу сазнајне вредности и спољних и унутрашњих особина наративних извора. Ова чињеница дала је временски оквир теме. На просторни је утицала концепција самог наставног предмета и његових курсева који се баве политичком, друштвеном и културном историјом Западне Европе. Све ово заједно довело је и до језичког одређења теме, јер су у обзир могли да буду узети само извори написани на латинском језику.

Наведена одређења тема и садржаја књиге нужно намећу питање места наративних извора немачког порекла. Као и данас, тако и у средњем веку, Немачка је само једним делом припадала Западној Европи. Међутим, од половине X века проширила је свој политички утицај на Италију и од 962. њен краљ би после крунисања у Риму почео да носи титулу римског цара. Којим год да се речима описује, није могуће преценити значај обнове Римског царства, макар оно било римско само по имену. Обновљено Царство је одмах постало прво у службеном рангу државâ развијеног средњег века и све до политичког потонућа у првој половини XIII века чинило је осу око које се окретала европска историја. Отуда је јасно зашто и у овом приказу извори немачког порекла играју централну улогу.

Наративни извори су најзаступљенија и најутицајнија врста историјских извора у раном и развијеном средњем веку. Епоха од које се сачувало мало дипломатичког материјала, готово у целости се расветљава извештајима наративних извора. Највише података има за политичку ис-

торију, али могу да се нађу и подаци за друштвену, привредну, културну и личну историју. С обзиром на то да ова врста најбоље репрезентује време које потпуно незаслужено носи назив „мрачни средњи век“, стало се на становиште да је потребно представити студентима историје најважније писце и њихова дела. Основни критеријум за одабир био је утицај који су та дела остварила или остваривала скоро до наших дана у цивилизацији Западне Европе. Потпуно је разумљиво што су векови развоја науке додали библиотеке коментара на њих, али универзитетски приручник нема потребу да се осврће на све њих. Како и овде мора да се направи одабир, било је логично да се представе само најзначајнија дела савремене историографије која најчешће и сама садрже неки вид селекције старије литературе. Да би се избегло безлично набрајање литературе под формом „препоруче за даље читање“, у ком случају би често било тешко пронаћи одговоре на конкретна питања, изгледало је најприкладније да се она у облику напомена на дну странице веже за сам текст књиге и ток њеног излагања. При томе је учињен свестан напор да се обим напомена ограничи обимом и садржајем и тако цео подухват приближи широј читалачкој јавности. Тој сврси треба да послужи и превод текстова са латинског на српски чији су највећи део изврсно урадиле Ивана Цветковић, Ирина Вујичић и Александар Узелац, на чему им се аутор најтоплије захваљује.

Око Крстовдана 2007. године

Аутор